

Meer en betere toetsen en het delen van de uitkomsten verbeteren het onderwijs...

Twee weken geleden deden een groot aantal kinderen in groep acht van de basisschool de Cito-toets. Deze toets bestaat al meer dan veertig jaar en heeft samen met het centraal eindexamen een belangrijke bijdrage geleverd aan het succes van het Nederlandse onderwijs. De toets betekent een ijkpunt voor de leraren in hun inschatting hoe goed hun leerlingen zijn. Deze objectieve informatie is ook van belang bij de vroege selectie van leerlingen in vwo, havo en vmbo. Na veertig jaar is het tijd om een nieuwe grote stap te zetten op toetsgebied om de kwaliteit van het onderwijs een nieuwe impuls te geven. Door gebruik te maken van de mogelijkheden van ICT kunnen de resultaten van leerlingen door de tijd worden gevolgd. Het invoeren van meerdere landelijke toetsmomenten heeft daardoor grote meerwaarde. Ook kunnen toetsen adaptief worden gemaakt, waarbij leerlingen interactief vragen krijgen voorgelegd die passen bij het niveau dat ze hebben. Door deze mogelijkheden te benutten, kunnen lacunes in de kennis en vaardigheden van een leerling veel beter worden vastgesteld en kan bekeken worden welke effecten ze op langere termijn hebben. Goede uniforme toetsen zijn ook nodig om innovaties in het onderwijs op hun merites te kunnen beoordelen. Door alle toetsgegevens vrij beschikbaar te stellen voor onderwijsontwikkeling en -onderzoek kan via open innovatie een sterke impuls aan de verbetering van het onderwijs gegeven worden.

Beperkingen van de huidige Cito-toets

De Cito-toets heeft een grote bijdrage geleverd aan het beeld dat leraren hebben van de kennis en vaardigheden van de leerling. De toets kent echter ook duidelijke beperkingen. Een voorbeeld hiervan kan gegeven worden door een vergelijking te maken tussen kinderen die in oktober geboren zijn en hun bijna één jaar jongere klasgenoten die in september geboren zijn. Basisscholen blijken in de meeste gevallen september nog steeds als grens bij de toelating tot groep drie te hanteren. Je mag verwachten dat deze jonge leerlingen qua potentie gelijk zijn, maar dat ze in wat ze weten en kunnen mogelijk nog achterlopen op de oudere leerlingen. Uit gegevens van PISA blijkt dat terwijl 28 procent van de oktoberkinderen naar het vwo gaat, dit bij septemberkinderen maar negentien procent is. 51 procent van de oktoberkinderen gaat naar het vmbo maar bij septemberkinderen is dit zestig procent. Het voorbeeld maakt duidelijk dat ook kinderen die om andere redenen, zoals het allochtoon zijn en het hebben van laagopgeleide ouders, minder ver zijn in vergelijking met hun mogelijkheden, een grotere kans hebben op een lager schoolniveau terecht te komen.

Kan het beter?

Om een beter beeld te krijgen van de ontwikkeling van leerlingen, hebben Paul Jungbluth en Trudie Schils (www.kaans.nl) voor alle leerlingen uit Limburg een groot aantal gegevens uit het primair en

voortgezet onderwijs bijeengebracht en een PISA-achtige toets in de derde klas van de middelbare school georganiseerd. Uit deze gegevens komt naar voren dat de lage doorstroom van jonge kinderen naar het vmbo volledig spoort met hun Cito-resultaten. In de derde klas is de achterstand bij wiskunde echter volledig verdwenen en bij taal grotendeels verdwenen, maar dan zitten een groot aantal jonge leerlingen inmiddels wel op het havo in plaats van het vwo, of op het vmbo in plaats van het havo. Dit voorbeeld maakt dus duidelijk dat leraren met meer en betere gegevens beter in kunnen schatten wat de mogelijkheden van een leerling zijn en welke vorderingen worden gemaakt. Ook voor onderwijsinnovaties die scholen doorvoeren zijn goede gegevens nodig om de effecten op korte en lange termijn goed vast te kunnen stellen. Hoe betrouwbaarder en completer de gegevens over de vorderingen van leerlingen, des te beter is het mogelijk om innovaties te identificeren. Zo kunnen uitgevers hun methodes vergelijken. Een methode zal niet altijd op alle fronten beter zijn dan de andere, maar als blijkt dat leerlingen die een bepaalde methode hebben gehad relatief slecht scoren bij breuken kan dat de uitgever alert houden. En het oordeel van leraren over hun leerlingen blijft scherp.

Open innovatie

Goede toetsing is cruciaal voor goed onderwijs en daarom moeten we het ambitieniveau hoog leggen. Dat betekent dat de nieuwste technieken optimaal moeten worden benut, maar ook dat verdere innovatie van het instrument en het gebruik ervan moeten worden bevorderd. De OESO maakt alle gegevens van PISA beschikbaar voor onderzoekers zodat de wijze waarop zij de testcores afleiden uit de afzonderlijke antwoorden ter discussie kan worden gesteld. Momenteel wordt de Cito-toets uitgevoerd door een privaat bedrijf dat ook als enige voor innovatie kan zorgen. Beter zou zijn om de toets onder te brengen bij een publieke organisatie en de gegevens toegankelijk te maken voor onderzoeksorganisaties en onderwijsontwikkelaars. Open innovatie wordt zodoende gestimuleerd en een open wetenschappelijk debat kan dan plaatsvinden over de betekenis van de gegevens en het gebruik er van. Deze open wetenschappelijke discussie kan weer bij dragen aan de verdere ontwikkeling van het instrumentarium. Nederland geeft om historische redenen een grote vrijheid aan scholen bij de inrichting van het onderwijs. Deze onderwijsvrijheid biedt ook vanuit een economisch perspectief grote voordelen. Maar juist in een situatie waarin scholen in grote mate over het 'hoe' van het onderwijs mogen beslissen is de meerwaarde van een goede vergelijking erg groot. Door een kwaliteitsimpuls te geven aan de toetsing van leerlingen in verschillende fases van het onderwijs kan het onderwijs in Nederland weer een extra stimulans krijgen.

De auteur heeft verklaard dit artikel alleen te publiceren in ESB en niet elders te publiceren in wat voor medium dan ook. Het is wel toegestaan om het artikel voor eigen gebruik en voor publicatie op een intranet van de werkgever van de auteur aan te wenden.

LEX BORGHANS
Hoogleraar aan de
Universiteit Maastricht

JACK BISKOP
Tweede Kamerlid CDA

...Ja, maar het delen van toetsresultaten kan door onderwijsinstellingen zelf

De Cito-toets is de in Nederland beroemde en beruchte afsluiting van het basisonderwijs. Althans, zo lijkt het, want na de afname van de toets in februari hebben de leerlingen van groep acht nog een stevig stuk leerjaar te gaan. En bovendien is de Cito-toets niet de enige toets die in het basisonderwijs wordt afgenomen (overigens wel bij zo'n 85 procent van de basisscholen). Leerlingen worden vanaf vrijwel het eerste moment op school blootgesteld aan allerlei toetsen om beginniveaus, vorderingen, kennis en vaardigheidsniveaus vast te stellen. Waarom vallen we leerlingen en hun ouders toch voortdurend lastig met toetsen?

Welnu, meten is weten. En de wetenschap hoe het er met een leerling voor staat, geeft informatie over hoe het onderwijs vervolgens het beste kan worden ingericht voor die leerling of voor een groep leerlingen. Meten is weten en weten is leren. Dat geldt in het onderwijs, maar dat geldt ook in een productiebedrijf of in welke andere organisatie ook. De kunst is vervolgens om die dingen te meten die ertoe doen om daarna zwakke plekken aan te pakken. Dat geldt voor het onderwijs net als voor elke andere organisatie. Dat geldt voor het verbeteren van het onderwijs op de school, maar net zo goed voor het aanpassen en verbeteren van lesmethodes, zoals Lex Borghans ook aangeeft. Leren van praktijkervaringen geldt voor het onderwijs net als voor elke andere organisatie.

In het regeerakkoord is daarom ook een passage opgenomen over toetsen. Zo staat er: "De basis voor de kenniseconomie wordt in elk deel van het onderwijs op orde gebracht. De kerntaak van basisscholen ligt bij taal en rekenen. Er komen verplichte leerlingvolgsystemen met uniforme toetsen in het primair en voortgezet onderwijs."

Is dit dan helemaal nieuw? Nee, natuurlijk niet, want zoals ik hierboven al heb aangegeven wordt er in het onderwijs al vaak getoetst. En een leerlingvolgsysteem is op een overgrote meerderheid van de scholen ook geen onbekend fenomeen. Wat deze regering wil, en daar kan ik mij als CDA-woordvoerder Onderwijs geheel in vinden, is ervoor zorgen dat de prestaties van alle Nederlandse kinderen gevolgd worden in een leerlingvolgsysteem, en dat zowel in het basis- als in het voortgezet onderwijs. In een leerlingvolgsysteem kan ook veel beter rekening worden gehouden met wat Borghans opmerkt over de leeftijdsverschillen tussen kinderen, die ook een deel van de verschillen in toetsresultaten verklaren. Bovendien is het van belang dat die toetsen vergelijkbaar zijn, zodat de resultaten van de kinderen niet alleen door de school en de ouders met elkaar vergeleken kunnen worden, maar dat ook de onderwijsinspectie met deze gegevens scholen onder-

De auteur heeft verklaard dit artikel alleen te publiceren in ESB en niet elders te publiceren in wat voor medium dan ook. Het is wel toegestaan om het artikel voor eigen gebruik en voor publicatie op een intranet van de werkgever van de auteur aan te wenden.

ling vergelijkbaar maakt op de leerprestaties. Op welke manier dit gaat gebeuren en welke toetsen daarvoor gebruikt kunnen worden, is op dit moment nog niet aan de orde. Daarover gaat nog debat plaatsvinden. De oproep van Lex Borghans om het toetsstelsel onder te brengen bij een publieke organisatie lijkt me niet aan de orde. Er kan deugdelijke toetsing zijn en uitwisseling van gegevens zonder dat de overheid de uitvoerende rol heeft. De open wetenschappelijke discussie kan net zo goed plaatsvinden zonder die uitvoerende rol van de overheid.

Terecht wijst Borghans op de grote vrijheid die Nederlandse scholen hebben bij de inrichting van het onderwijs. Het "hoe" van het onderwijs is aan de scholen. De overheid beperkt zich tot het "wat". Wat er op school geleerd moet worden, kan door de overheid worden vastgelegd in kerndoelen, referentieniveaus en wat dies meer zij. Juist door die grote invloed op de vormgeving en inrichting van het onderwijs is het van belang dat scholen met elkaar vergelijkbaar zijn. Dat kan door het vergelijken van de prestatiegegevens, de toetsgegevens. Maar onderwijs is meer dan alleen maar de prestaties op rekenen, lezen en schrijven. Toetsen maken ook inzichtelijk wat de toegevoegde waarde is van een school. Als blijkt dat een school veel leerlingen heeft die een hoger niveau hebben gehaald in groep acht dan in bijvoorbeeld de voorgaande groepen, kun je zeggen dat een school in staat is het beste te halen uit leerlingen. En dat is de moeite waard om vast te stellen: dat scholen talent optimaal tot ontwikkeling laten komen en dat objectief laten zien. Daarom ook is een initiatief te prijzen van de VO-raad om alle informatie van scholen op internet beschikbaar te stellen. Niet omdat de overheid dat wil, maar omdat scholen die informatie vrijwillig durven aan te leveren. Het project Vensters voor Verantwoording is via www.schoolvo.nl in te zien. Ouders en leerlingen kunnen beter kiezen voor een school als ze goede informatie hebben en als ze, mede dankzij goede en vergelijkbare toetsen, inzicht hebben in de prestaties van een school. Want daar doen we het uiteindelijk voor: ouders en leerlingen in staat stellen een goede keuze te maken en leraren, ouders en leerlingen informeren over de vorderingen van een leerling op weg naar meedoen in onze samenleving.